

ritis magis petendum est. Ego vero existimo in rigore non inveniri talem casum, alioquin in illo mutus jurare non posset; nullus autem talis casus reperitur, cum mutus etiam in iudicio possit esse testis, et jurare juxta Glossam, in cap. *Testes*, 3 p., q. 9, quod esse receptissimum dixit Covar. supra. Verum quidem est valde consentaneum rationi esse, ut qui potest loqui, et ad præsentes jurat, per verba faciat; nam hoc et magis naturale, et securius est; unde fit, ut sit etiam regulariter observandum, et inde etiam est ut jura, quando loquuntur de juramento, per verba aut voces illud describant, seu declarant; et hoc solum probant multa jura, quæ Selva et Covar. adducunt; tamen in nullo eorum requiruntur ut essentialia; ideo necesse non est pluribus verbis respondere ad aliarum opinionum fundamenta, sed videri potest Covar. supra.

7. *Objectio.* — Unam vero objectionem, quam Covar. facit ex c. *Clericus*, de Jurejando, omnino prætermittere non possumus, quia nonnullam habet difficultatem. Nam in casu illius textus, quidam clericus juraverat servare statuta edita in sua ecclesia; postea vero per idem juramentum promisit servare fideliter statutum postea subsecutum. Dubitabatur ergo an ex vi præstiti juramenti tenetur servare statutum postmodum subsecutum; et respondens Pontifex dicit non teneri ex vi juramenti, sed solum ex vi promissionis. Quæ responsio videtur in hoc fundata, quod posteriori statutum non fuit per propria verba juratum; ergo supponitur ibi necessaria esse verba ad obligationem juramenti.

8. *Solutio.* — Sed hæc objectio, licet in se difficultatem habeat quoad intelligentiam illius textus (circa quam satis laborant Abbas, et alii expositores ibi, et plures ali Doctores, quos Covar. refert), nihilominus pro quæstione præsenti non habet difficultatem. Nam potius ibi videntur intervenisse verba sufficientia ad juramentum, quia præcesserat juramentum de servandis statutis factis, et postea circa novum statutum facta est promissio sub his verbis: *Promitto per idem juramentum hoc novum statutum fideliter observare*, ut ex textu colligitur; non ergo defuerunt ibi verba: sed tunc difficile ad explicandum est, quomodo stet responsio Pontificis, cum per illa verba indicatur sufficienter juratum novum statutum, quandoquidem per illa verba declaravit talis clericus se promittere sub eodem juramento, per quæ verba videtur in virtute iterasse præteritum juramentum. Nam quando

aliquid additur præcedenti dispositioni, cum relatione ad illam, perinde est ac si forma præcedentis dispositionis repeteretur.

9. Sed nihilominus dicendum est verba illa potuisse habere ambiguum sensum: unus est proxime tactus, quod clericus ille, quando secundo promisit, voluerit per illa verba iterum jurare, et promissionem confirmare. Alius est, quod non jurando de novo, sed tantum promittendo, voluerit promissionem manere subjectam priori juramento, sive sua voluntate tentando facere illam extensionem juramenti, sive per ignorantiam existimando promissionem observandi novum statutum, eo ipso manere comprehensam sub priori juramento. Pontifex ergo in hoc posteriori sensu verba interpretatur, et ideo respondet posteriorem promissionem non fuisse juratam, quia nec novo juramento confirmata fuit, nec prius juramentum ad illam extendi potuit. Quod si ipsem promittens aliud existimavit, error ejus non potuit in re obligationem inducere, sed ad summum ex conscientia erronea, quæ obligatio cessat ablato errore. Neque etiam voluntate sua potuit extensionem prioris juramenti facere; nam, licet jurare vel non jurare, et jurare hanc vel illam rem, sit in hominis voluntate, tamen facto juramento circa aliquam materiam, quod ex illo sequatur, vel non sequatur obligatio, vel quod sit tanta vel minor, non pendet ex hominis voluntate, quia est effectus naturaliter consequens ad juramentum, ut infra videbimus. Et ideo non est in potestate humana voluntatis facere, ut idem juramentum, prius factum circa limitatam materiam, postea ad novam extendatur, licet sit in hominis potestate, simile juramentum de novo facere circa similem novam materiam. Quia ergo Pontifex in eo casu interpretatur non esse factum juramentum de novo, ideo recte concludit promissionem illam non fuisse juramento confirmatam.

10. *Dubium.* — *Solutio.* — Quod si inquiras cur in casu ambiguo ita Pontifex verba illa interpretetur, cum securius videretur ibi juramentum præsumere, et ad illud servandum obligare, respondeatur Pontificem non judicare de obligatione juramenti, nisi juxta exigentiam externi signi; illa autem verba nude sumpta, et nullis aliis circumstantiis affecta, non indicabant novum juramentum, sed tantum promissionem, ut patet ex verbis *Promittens*, et extensionem prioris juramenti, ut patet ex proprietate illius relativi, per idem juramentum. Unde cum ex vi verborum con-

staret ibi non esse factum novum juramentum, vel saltem non constaret esse factum, et alioquin juramentum sit valde onerosum, et ejus obligatio periculosa, merito Pontifex favorabilior partem elegit, saltem in exteriori iudicio; nihilominus tamen non exclusit, quin si clericu illi in conscientia constaret se protulisse illa verba animo et intentione jurandi de novo novam promissionem, coram Deo maneret obligatus, quia intentio jurantis poterat verba ad illum sensum determinare. Sicut etiamsi ultra illa verba additæ fuissent exterius aliæ circumstantiæ, quæ satis determinarent significationem, posset etiam in foro exteriori novum juramentum judicari, quæ omnia sunt consentanea iis, quæ circa illum textum notat ibi Abb., num. 2 et 3; et Sylvest., verbo *Juramentum*, 4, q. 23; et D. Antonius, 2 part., tit. 10, cap. 6, § 6; Covar., ubi supra, num. 5. Atque ita constat illam respondionem Pontificis non fundari in hoc, quod ad juramentum requirantur necessario propria verba, sed in universaliori principio, quod ad jurandum de novo requiratur signum sufficiens novi juramenti expressivum, sive illud sit verbum, sive quodcumque aliud.

CAPUT XII.

DE TRIPLO DIVISIONE JURAMENTI EX PARTE FORMÆ.

1. *Juramentum tribus modis fieri posse ex parte formæ.* — Ex resolutione præcedentis dubii, inferre possumus juramentum tribus modis fieri posse ex parte signi, seu forma jurandi, scilicet, vel propriis ac solis verbis, vel solis aliis actionibus vel nutibus significantibus, vel signo quasi composito ex verbis et factis. Primus modus per se notus est, et maxime usitatus, præsertim in simplicibus et privatis juramentis. Neque habet ullam difficultatem, quia verba per se sunt sufficientia signa. Tertius etiam modus est per se manifestus, quia si sola verba sufficeret possunt, multo magis verba cum aliis signis, vel nutibus. Est etiam hic modus satis usitatus, præsertim in publicis juramentis, et aliquando in iure postulatur et vocatur a juristis modus corporaliter jurandi, ut tangendo Evangelia, c. *Quoties*, 1, q. 7, et clarus in Clemen. 1, § Porro, de Hæreticis, ubi Gloss., verb. *Tacita*, late hoc prosequitur, et in cap. *Ut circa*, de Elect., in 6, ibi, corporali præstito jura-mento. Et de hac forma jurandi habemus etiam

in Scriptura varia exempla, ut de Abraham et Jacob, qui ad exigendum juramentum, postularunt ut jurans poneret manum sub femore suo, de qua forma et aliis plura diceamus paulo inferius, explicando aliam divisionem. In hoc autem jurandi modo advertere oportet, aliquando posse factum adjungi verbo solum ad quamdam majorem solemnitatem, ut quando alias solum verbum ex se erat sufficiens; interdum vero posse addi ad complementum juramenti, vel quia ex positivo jure postulatur, vel certe quia verbum solum per se non fuisset sufficiens, et adjuncto alio signo completeretur significatio; ut in casu dicti cap. *Clericus*, proxime tractato, verba illa: *Promitto per idem juramentum*, non censetur sufficientia ad novum juramentum præstandum; si autem dicta fuissent illa verba tangendo Evangelia, completeretur sufficiens signum juramenti.

2. Secundus autem modus jurandi per sola signa consistentia in factis rarer est, quia, ut diximus, proprium et quasi connaturale signum ad explicandos conceptus sunt verba. Nihilominus tamen non est impossibilis hic jurandi modus, quia ex impositione vel consuetudine potest per aliquod factum sufficienter juramentum significari. Sic D. Anton., 2 p., tit. 10, cap. 3, in principio, refert apud Italos sufficere tactum alicujus libri, ut intelligatur præstitum esse juramentum. Indicat autem in tali modo jurandi semper esse necessarium, ut præcedant aliqua verba, quibus exigatur juramentum, et pro signo jurandi petatur tactus libri, vel apprehensio manus, aut inclinatio capituli, vel quid simile; et tunc res est clara, quia tota significatio præcedentium verborum in illo tactu vel nutu sufficienter continetur. Et certe hic modus jurandi vix aliter exercetur inter eos, qui audire possunt et loqui. At si is, a quo petitur juramentum, esset surdus, vel etiam mutus, sufficeret ut petitio juramenti per alia signa antecedentia fieret, vel per scripturam, si legere sciret. Posset etiam consuetudine introduci, ut simplicia verba promissionis, vel assertionis de futuro, ut: *Ego faciam*, dicta cum tali modo seu actione, ut tangendo crucem, aut Evangelia, aut elevando digitum in cœlum, censentur esse jurata, ut sentiunt Sylvest., in verbo *Juramentum*, 1; Sot., d. q. 1, art. 1, in fin.; Covar. supra, p. 1, in principio, num. 4. Et tunc juramentum in sola actione positum est; nam verbum quod antecedit vel comitatur, magis est materia juramenti quam

signum, licet parum inter sit sub uno vel alio membro ritum illum constituere.

3. *Triplex esse juramentum sensibile.* — Triplex ergo juramentum sensibile ex dictis consurgit, quæ potest esse prima divisio ad hanc formam pertinens: unum appellari potest verbale tantum, aliud corporale, seu reale tantum, aliud ex utroque mixtum seu compositum; hæc enim nomina habent in jure fundamentum, ut videmus, eorum autem rationes satis manent explicatae ex dictis. Divisio autem hæc quoad rationem juramenti accidentaria est; nam, licet signum, ut signum, sit de ratione juramenti, sensibilis res, quæ ad significandum imponitur, materialiter se habet ad rationem juramenti, et ideo non variat speciem ejus, potest autem conferre vel ad majorem certitudinem, vel ad aliquos effectus juris, vel ad augendam aliquo modo obligationem, ratione majoris solemnitatis, de qua nunc dicemus.

4. *Secunda divisio juramenti ex parte formæ.* — *Divisio juramenti in simplex et solempne.* — *Definitio juramenti solempnis.* — *De cæremonia Sanctorum Patriarcharum in juramento.* — Secundo ergo dividitur juramentum, etiam ex parte formæ, in simplex et solempne; simplex negatione constituitur, nam illud est simplex, quod solemnitatem specialem non habet; et ideo explicato solempni, illud etiam erit explicatum; dicitur ergo solempne juramentum, illud quod fit peculiari ritu aut cæremonia, verbis addita, lege et consuetudine introducta. Tales fuerunt innumeri ritus apud Gentes, ut videri potest in Alexand. ab Alexand., cum Tiraq., lib. 5 Genial., c. 10; quibus omissis, solum unum commemorabo servatum ab antiquis Patriarchis, videlicet, ponendi manum sub femore exigentis juramentum, ad quamdam juramenti solemnitatem, Genes. 25 et 27. De qua cæremonia dubitari solet, cur pertineret ad solemnitatem juramenti, quia nihil sacrum in ea esse videtur; cæremonia autem, quæ additur juramento solemnni, debet ad religionem ejus aliquo modo pertinere. Sed in hoc frequentior sententia Patrum est, illo signo indicatum esse juramentum fieri in fide Christi, qui tunc continebatur in lumbis Abrahæ, ut loquitur Paulus, ad Heb. 7. Et idem dici potest de Jacob. Et hanc interpretationem refert Hieronymus, in Quæstionibus Hebraicis; unde juxta illam non potuit ille modus jurandi postulari, nisi ab iis qui certo sciebant se futuros progenitores Christi, et ita non legitur nisi de Abraham et

Jacob. Alii autem volunt illa cæremonia significatam fuisse fidem veri Dei, cum quo populus ille peculiare pactum inierat, enjus signum erat circumcisio, quæ circa illam partem fiebat, quod magis placet Abulensi et Lyranu; et ita poterat esse ille ritus communis Judæis. Alii denique non putant illam cæremoniam esse additam propter sacram significantem, sed ad significandam subjectionem jurantis respectu adjurantis, in quam expositionem inclinat Vatablus et Lippomanus, neque propterea fuisse cæremonia impertinens ad juramentum, quia in juramento solempni potest ritus adhiberi, non solum ex parte illius cui juratur, sed etiam ex parte jurantis, ut magis advertat obligationem suam, et debitum peculiare respectu illius cui jurat, ac denique negotii gravitatem, ut aliis exemplis statim declarabimus. Alio etiam modo fiebant olim solemnia juramenta, adjungendo illis holocausta et sacrificia, ut notat Nicolaus de Lyra, Genes. 15, ubi Deus ipse hunc ritum jurandi videtur servare voluisse, et insinuat Jerem. 34, ubi reprehendit Deus eos, qui non observaverunt verba fœderis: *Quibus assensi sunt (inquit) in conspectu meo vitulum quem conciderunt in duas partes, et transierunt inter divisiones ejus.*

5. Nunc etiam juramentum solempne variis modis et ritibus fit, qui in variis decretis leguntur, ut tangendo crucem, reliquias, et Evangelia, c. *Tibi Domino*, 63 d., et in Clementina unica, de Jurejurando, et in cap. ult. de Juramento calumniæ, et in aliis, quæ videri possunt in Abbate, Rubrica de Jurejurando; et Selva, tract. de Jurament., p. 1. Hæc autem solemnitas canonica (ita euim interdum in jure appellatur, c. *Dilecti*, de Majoritate et obedientia) maxime sumi solet ex tactu vel præsentia rerum sacrarum, vel ex similibus circumstantiis sacris, ut constat ex juribus, et exemplis adductis. Aliando vero consistit in solemnitate pertinente ad certiore notitiam, vel probationem præstigi juramenti; et hoc modo servari solet specialis forma in postulando juramento quod judiciale vocant, et solet ab extrajudiciali distingui, de quo est sermo in leg. *Generaliter*, § ult., Cod. de Rebus creditis, ubi variae illius solemnitates insinuantur. Et sic etiam possent distingui juramenta contractuum, vel pacis, aut fœderis, quæ speciali solemnitate sæpe fiunt. Verumtamen omnes hæc divisiones sub superiori continentur, nam omnia illa juramenta continentur sub solemnni juramento, et fere non

distinguuntur, nisi ex variis materiis, vel ad summum ex variis ceremoniis aut circumstantiis, quæ accidentales sunt ad rationem juramenti.

6. *Juramentum solempne et simplex accidentiter tantum distinguui.* — Imo hinc etiam constat totam hanc divisionem juramenti in solempne vel simplex, esse per differentias accidentales, et in ratione essentiali juramenti esse ejusdem speciei. Probatur, quia substantia juramenti consistit in divino testimonio: sed haec invocatio ejusdem rationis est in utroque; solemnitas autem solum adhibetur, vel ad exitandam magis fidem et reverentiam juramenti, vel ad augendam obligationem ratione majoris advertentiæ vel considerationis, vel ratione vitandi scandali, vel etiam ratione justitiae, et obedientiæ debitæ superiori, aut judici exigenti juramento, vel denique ut in exteriori judicio faciat sufficientem probacionem, quando ita per jus humanum dispositum est. Tunc enim, licet talis solemnitas non requiratur ad obligationem juramenti in conscientia, ad illum exteriorem effectum erit necessaria; et ideo adhibenda est modo in ipso jure explicato. Ubi interrogari poterat qualis debet esse tactus libri Evangeliorum quando in jure postulatur, ut in capite *Laudabilem*, de Frigidis et maleficiatis, et sic de aliis circumstantiis; sed de iis videri possunt Glossæ supra citatæ, in cap. *Ut circa*, de Electione, in 6, et in Clement. 1, § *Porro*, de Hæreticis; Abb., in cap. *Et si Christus*, de Jurejurando, et in cap. *Fraternitatis*, de Testibus, et alii quos late refert Covar. supra, § 1, num. 2 et sequentibus; et latius Sancius, lib. 7 de Matrim., disp. 108, num. 14; illa enim omitto, quia ad conscientiam parum referunt.

7. *Advertisendum.* — Potest denique circa hanc divisionem animadvertisi, juramenta solemnia ordinarie esse ex his quæ composita appellavimus ex verbo et facto (ut sic dieam), ut in exemplis adductis ex Scripturis videre liet. Nam in eis, et verbale juramentum, et tactus aliquis vel sacrificium intercedebat, et simile fuisse videtur juramentum fœderis inter Jacob et Laban, Genes. 31. Nam prius erexerunt tumulum testis, et deinde jurarunt immolatis victimis. In formis etiam juramentorum solemnium, quæ in sacris canonibus inveniuntur, intercedunt verba, et aliquæ sacrae cæremoniæ, vel externæ solemnitates; aliquando vero etiam in verbis ipsis specialis forma et solemnitas postulatur; ut quod fiat per expressam invocationem trium divinarum per-

sonarum, et aliquando etiam sanctissimæ Virginis, vel aliorum Sanctorum. Unde in rigore posset hæc sola circumstantia sufficere ad solemnitatem juramenti; tamen (ut dixi) ordinarie adjungitur corporalis solemnitas, quia, vel ad publicam notitiam juramenti, vel ad alios effectus supra dictos moraliter necessaria censetur. Atque hinc fit, ut etiam in privatis juramentis soleant homines adhibere aliquam similem solemnitatem, vel participationem ejus. De privatis autem jurationibus loquitur Chrysostomus, homil. 15 ad Populum: *Cum, inquit, super mensam adjuras sacram, et ubi Christus positus est immolatus, ibi fratrem tuum immolas;* et infra: *Saltem librum istum reverere, quem in juramentum porrigit;* unde aliquando dicere homines solent, se solemniter jurare per Deum, licet nihil aliud faciant vel dicant, quod per exaggerationem dici videtur ad magis commendandam intentionem jurandi, et fidem juramenti; communiter tamen omnia privata juramenta inter simplicia reputantur, quia, licet habeant aliquam solemnitatem, non tamen legalem, et per se requisitam, sed consuetam; et ita de illis semper loquemur.

8. *Tertia divisio ex parte formæ in juramento execratorum et invocatorum.* — Tertia divisio ex parte formæ est in juramento per contestationem, seu invocationem divini nominis, vel per execrationem, et ita possumus prius appellare invocatorum, et secundum execratorum. Prius fit implorando Deum in testimonium veritatis, quasi directe, sive explicite in se ipso, sive implicite in aliqua creatura cum ordine ad ipsum, et non determinando neque petendo modum aliquem divinæ attestationis, ut fit per hæc verba: *Testis est Deus, Vivit Dominus, etc.*; et ita hic modus jurandi est magis ordinarius in Scriptura, et in communi etiam usu. Juramentum autem execratorum fit imprecando a Deo explicite vel implicite peculiarem modum attestandi veritatem, et ordinarie fit, imprecando sibi aliquod malum a Deo specialiter immittendum vel permittendum, si nou est verum quod juratur; et e converso accipitur pro signo veritatis, quod tale malum non eveniat.

9. Unde duplenter fieri solet hoc juramentum: uno modo, per directam maledictionem, ut: *Statim moriar, si non ita est*, vel quid simile. Alio modo, per interpositionem boni alieujus, quasi obligando illud ad destructiōnem vel perditionem, si verum non est quod juratur, ut cum dicitur, *Per vitam, vel, Per*

salutem. Et uterque modus execrationis inventur in Scriptura, nam illa forma jurandi execatoria erat in veteri lege : *Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat*, Ruth. 1 ; et 1 Reg. 14, ait Saul : *Hæc faciat mihi Deus, et hæc addat, quia morte morieris, Jonatha*. Simile habetur cap. 23, et saepe alibi : verba etiam illa Pauli, 2 ad Corinth. 4 : *Ego testem Deum invoco in animam meam*, execrationem continent, ut exponit D. Thomas, licet simul invocationem divini testimonii contineant. Verba autem Joseph, Gen. 42 : *Per salutem Pharaonis*, de utroque juramento intelligi possunt, ut videre licet apud D. Thom. supra, et Gratian., § *Sic etiam*, 22, q. 1. Ita etiam Augustinus, Enarrat. in Psal. 7, circa illa verba : *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis : Jurare*, inquit, *videtur per execrationem, quod est gravissimum jurisjurandi genus, cum homo dicit : Si illud feci, illud patiar*. Statim vero exponit, Davidem potius dixisse illa verba prophetando quam jurando ; nihilominus vero satis significat Augustinus, quod si dicta fuissent execatoria modo, gravissimum juramentum continerent. In jure etiam canonico indicatur hæc forma juramenti execatoriai, *sub p[ro]p[ter]culo animæ*, c. *Fraternitatis*, de Frigidis et maleficiatis ; item illa forma : *Sic Deus me adjuvet, execatoria est*; nam virtute continet, ut si juramentum non implevero, Deus non me adjuvet, c. *Ego N.*, eod. Denique hic modus jurandi per execrationem frequentissimus est, et inter Gentiles videntur tales fuisse illæ dicendi formulæ : *Me conveniat Janus iratus, Nolo mihi Jovem propitium*, de quibus apud Tertullianum, in *Apolog.*, c. 28, et multa de moribus Gentilium in execrationibus refert Covar., ex Tito Livio, Cicerone, Aulo-Gellio, et aliis supra, § 1, num. 8.

10. *Dubium.*—*Resolutio.*—Circa hanc vero divisionem inquirit primo Cajetan., d. q. 89, art. 1, an hæc duo juramenta specie differant, et ratio dubitandi est, quia execratio fit per quamdam maledictionem, quæ longe differt a cultu. Nihilominus resolutio certa est, non differre specie in ratione juramenti; ita docet Cajetanus, quem omnes sequuntur; et ratio est, quia in utroque invocatur Deus in testem sub eadem ratione formaliter; quod autem determinetur testimonium ad hanc vel illam declarationem testimonii, per ostensionem talis vel talis operis, circa hanc vel illam creaturam, materiale est ad rationem testimonii. Unde multo clarius hoc est in his

juramentis, quam in juramento assertorio, et in promissorio, quia ibi videbatur inveniri aliqua diversitas secundum rationem formam, etiam ex parte testimonii divini: hic autem mere materialis est, ut ex dictis constat. Ideoque tam promissorium quam assertorium juramentum potest his duobus modis fieri, ut constat ex usu et exemplis adductis. Et similiter, tam juramentum simplex quam solemne potest per simplicem invocationem, vel cum execratione fieri; quia uterque modus est aptus ad privatum et publicum juramentum. Imo execratio non solum verbo, sed etiam opere interponi aut significari potest; talis enim fuisse videtur olim modus purgandi se ab aliquo delicto per sumptionem Eucharistiae, ut supra exposui, tract. 3, libro primo, cap. 3, in fine; signum ergo est hos duos modos jurandi accidentarios esse ad rationem juramenti. Imo in eodem juramento utrumque conjunxit videtur Paulus, 2 ad Corint. 1, in verbis supra citatis; nam prius dixit: *Testis sit mihi Deus*, quod ad juramentum invocatorum pertinet; cum vero adjunxit: *In animam meam*, non addidit novum juramentum, sed modum divinæ testificationis determinatum.

11. Nec refert quod juramentum execatorium videatur quamdam maledictionem involvere; tum quia non includitur ibi formaliter, sed solum materialiter, quatenus effectus ille proponitur ut futurum indicium veritatis, et divinæ testificationis; tum etiam quia illa execratio revera non profertur ut maledictio, quia non profertur ex animo, et intentione ut id eveniat, sed veluti per quamdam exaggerationem veritatis, et ut signum divini testimonii. Nam qui sic jurat, potius ostendit animum aversum ab illo malo quod imprecatur; unde si verum dicit, in hoc ipso ostendit se formidare et fugere tale malum, quod alienum est a maledictione. Si vero mentitur, quamvis verbis videatur sibi imprecari malum sub quadam conditione, quæ in re inest, nihilominus non oportet fieri ex animo, sed ex quadam temeraria audacia, quia nimis sperat Deum non facturum tale signum, nec datum testimonium, ut generaliter de omni perjuro dixit D. Thomas 2. 2, quæst. 13, art. 3, ad 2. Et ideo merito dixit Cajetanus supra, eum, qui pejerat per execrationem, non committere duo peccata, unum perjurii, et aliud maledictionis, quia revera illa non est maledictio. Videtur autem non parum augeri inde malitia et temeritas jura-

menti, præsertim si malum imprecatum spirituale sit, ut æterna damnatio. Quod si execratio sit per ordinem ad alterum, cui specialis honor et reverentia debeatur, etiam videatur contra illum peccari; ut si quis falsum jurat per vitam patris aut regis, videtur quidem in observantia vel pietate deficere, quamvis fortasse specialis malitia, ex illa circumstantia sumpta, non sit mortal is, secluso odio et contemptu.

CAPUT XIII.

DE VARIIS JURANDI FORMULIS.

1. *Quæstio.*—Tam in juramento invocatorio quam in execatorio, sunt in usu hominum plures verborum formæ, partim certæ, partim dubiæ, quas explicare necesse est: sed quia illæ possunt in infinitum multiplicari, solum illas, quæ magis usitatæ sunt, attingemus. Ante omnia vero interrogari potest, an sit necessarium ut hoc verbo, *juro*, ut verum fiat juramentum. Nam aliqui canonistæ id affirmarunt, ut Cardinalis, in c. 2, de Sponsalibus. Id autem sine fundamento dicitur, quia sufficit jurare in actu exercito (ut sic dicam), etiamsi non explicetur actus ipse jurandi in actu signato; verbum autem *Juro*, solum deservit ad exprimentum actum jurandi posteriori modo: ergo. Major constat ex jure, nam saepe ponuntur formæ jurandi sine tali verbo, ut in cap. *Ego N.*, et c. *Et si Christus*, cum aliis, de Jurejurando. Item Paulus non dixit: *Juro*, sed: *Testis mihi est Deus*; et olim dicebant Prophetæ: *Vivit Dominus*, et Gentiles dicebant: *Me Hercule*, teste Tertul., de Idolatria, cap. 20. Et ratio est, quia invocatio Dei in testem sufficienter fit per verba quæ illam exprimant, sicut ad orandum non oportet uti verbo *Peto*, sed exercere petitionem, dicendo Deo: *Adjuba me*, vel quid simile; sic ergo est in praesenti. Est res satis clara, quam notavit Panorm., in cap. *Querelam*, de Jurejurando, num. 2; Sylvest., verbo *Juramentum*, 1, q. 1 et 6; Soto, d. qæst. 1, art. 1; et Covar. supra, in principio, num. 7.

2. Sed quid, si aliquis loco verbi *Juro*, dicat *Vereo*, quando materia non est capax voti, sed juramenti, ut facere solent Hispani, quando his verbis utuntur, *Vereo Deum ita esse, vel non esse?* Respondeo illud esse juramentum, et valde grave; nam, licet illi ineptissime utantur verbo *vovendi*, cum nihil promittant, neque id intendant, neque mate-

ria sit capax, ut recte dixit Covar. supra, § 7. num. 9, vers. 7, *Patet*, nihilominus in re est verum juramentum, et grave, ut sensit Soto, d. art. 1, circa finem. Quia intentio proferentis revera est jurare, et ad hoc invocat Deum; et quamvis abutatur verbo, tamen jam ex abuso habet illam significationem, et apud Deum sufficeret, quod jurans illum sensum intenderet; verumtamen etiam apud homines ex consuetudine et circumstantiis consurgit sufficiens significatio. Dubitari autem solet an ille modus jurandi blasphemiam habeat conjunctionem; nam id significat Soto, cum ait esse illud juramentum pejore nomine dignum; sed in rigore non est blasphemia, quamvis indicat majorem quamdam irreverentiam et audaciam, et hoc sentit Covar. supra.

3. *Dubium.*—Potest autem e converso interrogari, an solum verbum *Juro*, nulla addita determinatione, ut: *Juro me facturum hoc, vel, hoc ita esse*, sufficiat ut assertio vel promissio jurata censenda sit. Aliqui ita centent, quia idem est *Juro*, quod *Juramentum facio*; sed juramentum simpliciter dictum est, attestatio per divinum testimonium; ergo qui sub illo verbo aliquid profert, eo ipso vere jurat. Alii vero non putant sufficere nudum illud verbum, quia illud de se indifferens est ad verum et fictum juramentum; et quamvis in dialectico rigore verbum sit analogum, et ideo simpliciter dictum videatur stare pro principaliori significato, nihilominus, moraliter loquendo, et ex usu, videtur indifferenter sumi. Unde saepe additur aliquid distractum rigorem verbi, ut eum quis dicit: *Juro per hanc barbam*, vel: *Juro per me ipsum*; in vulgaris: *Juro ami*, *Juro por quien soy*, vel *Juro atal*, nihil in particulari exprimendo, et in his formis jurandi certum est non fieri juramentum; ergo idem est, cum solum verbum *juro* profertur; imo, eo ipso quod lingua reprimitur et ibi sistit, indicatur animus loquentis, quod noluerit juramentum perficere.

4. *Solutio.*—Sed in hoc quod ad conscientiam attinet, judicium sumendum est ex intentione jurantis; nam revera verbum ipsum capax est utrinque intentionis sine fictione vel speciali culpa, ut probant rationes factæ; tamen per se, et ex vi verbi in sua rigorosa significatione, sine dubio sufficit ad jurandum. In usu tamen considerandas sunt circumstantiæ; nam ex modo proferendi verbum, intelligi poterit quo sensu dicatur; vel ex antecedenti sermone, si ab aliquo petatur ut juret, vel si negotium id postulet, colligi potest an profera-